

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 87 • ΕΥΡΩ 1,25

ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2010

Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης
Ψήγματα προσφοράς

Σε αυτό το τεύχος

Λίμνη Κερκίνη, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Μαρία Κατσακώρη

Ο **Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης**, ιδρυτής και πρόεδρος του ΕΚΒΥ, σπουδαίος επιστήμονας, σπάνιος δάσκαλος και άνθρωπος, έφυγε από κοντά μας την 1η Μαΐου 2010 μετά από μακρόχρονη ασθένεια, την οποία αντιμετώπισε με γενναιότητα και αξιοπρέπεια. Με το επιστημονικό, εκπαιδευτικό, διοικητικό και συμβουλευτικό έργο του προήγαγε τη διατήρηση των οικοσυστημάτων, ιδίως των υγροτόπων και έθεσε υψηλά πρότυπα επιστημονικής εγκυρότητας και προσωπικής ακεραιότητας.

Το κενό που αφήνει πίσω του είναι δυσαναπλήρωτο.

Το παρόν τεύχος αφιερώνεται στη μνήμη του, ως ελάχιστο δείγμα τιμής.

Για την είδηση του θανάτου του...

...His departure is indeed a heavy loss, but we can rely on the example great men like him set us and the ideal they pass on to us in order to pursue our mission, and this truly is a great comfort...

Jean Jalbert, General Director Tour du Valat

...We will remember Dr Gerakis as a good friend and a truly dedicated nature conservationist and scientist. It was an honor to have Dr Gerakis represented on ECNC's Board. His important work for nature and the environment will not be forgotten...

Rob Wolters, Executive Director ECNC
(European Centre for Nature Conservation)

... My recollections of Prof Gerakis will always be of a highly intelligent, passionate -and above all exceptionally kind- person. I consider it a privilege to have known him, and my memory of him far outweighs the small number of times we met.

Mike Moser
Former Director of Wetlands International

Τον Πανταζή Γεράκη γνώρισα για πρώτη φορά τον Ιούνιο 1989 στη Θεσσαλονίκη σε μια συνάντηση ελλήνων και ξένων παραγόντων για τη συγκρότηση Κέντρου Υγροτόπων στην Ελλάδα. Το Μουσείο είχε ήδη ενδιαφερθεί για το κρίσιμο αυτό θέμα και είχε κυκλοφορήσει κινητή έκθεση ανά την Ελλάδα. Στη Θεσσαλονίκη παρακολούθησα την ανταλλαγή απόψεων και εστίασα την προσοχή μου στις θέσεις που εξέφραζε ο καθηγητής Π. Α. Γεράκης. Επέστρεψα με την πεποίθηση ότι είχα γνωρίσει τον κατάλληλο έλληνα επιστήμονα, ικανό για την πραγματοποίηση του έργου διατήρησης των ελληνικών υγροτόπων.

Το 1990, το αίτημα της χώρας μας για την ίδρυση Κέντρου Υγροτόπων έγινε δεκτό για χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και η πραγματοποίηση ανατέθηκε από την Κυβέρνηση στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας. Με επιστολή μου στον Πανταζή Γεράκη, του εξέφρασα τη βαθιά εκτίμησή μου και τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου του Μουσείου, Αγγελου Γουλανδρή, προκειμένου να τεθεί το Κέντρο, το σημερινό ΕΚΒΥ, υπό τη δική του διεύθυνση. Για τον σχεδιασμό του, αποφασιστική υπήρξε η συμβολή της Γεωπονικής & Δασολογικής Σχολής του ΑΠΘ, με την εισήγηση της οποίας παραχωρήθηκε χώρος του Πανεπιστημιακού Αгроκτήματος για την ανέγερση του κτιρίου.

Μια μακρά συνεργασία, για 20 σχεδόν χρόνια, ξεκινούσε με τον Πανταζή Γεράκη. Χρόνια μαχητικά, με αφάνταστες δυσκολίες, τις οποίες αντιμετώπιζε πάντα με τον εναργές και σεμνό ύφος του. Προγραμματίζε, επέλεγε, διαμόρφωνε συνεργάτες, προωθούσε τους ικανούς και ενέπνευε πάντα ήθος και ακεραιότητα. Το ΕΚΒΥ έγινε έγκυρος επιστημονικός σταθμός στην Ελλάδα, με ευρωπαϊκή ακτινοβολία.

Έντονα γνωρίσματα του Πανταζή Γεράκη υπήρξαν η μακεδονική καταγωγή του και η γνώση του γεωφυσικού χώρου της Βόρειας Ελλάδας, όπως και της ελληνικής γλώσσας. Οι πολυάριθμες δημοσιεύσεις του ΕΚΒΥ πέρασαν όλες από τη δική του επεξεργασία και φέρουν τη σφραγίδα της ακρίβειας και του πλούτου της γλώσσας του.

Θα θυμόμαστε πάντα τον Πανταζή Γεράκη ως τον ακάματο Επιστήμονα, τον εκλεκτό Φίλο, τον Ευπατρίδη.

Νίκη Γουλανδρή

Π. Α. Γεράκης
Καθηγητής Οικολογίας

ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΗΛ. 55 - 2884

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Κα Γουλανδρή Νίκη
Λεβίδου 13, τηλ. 8015870
14562 Αθήνα

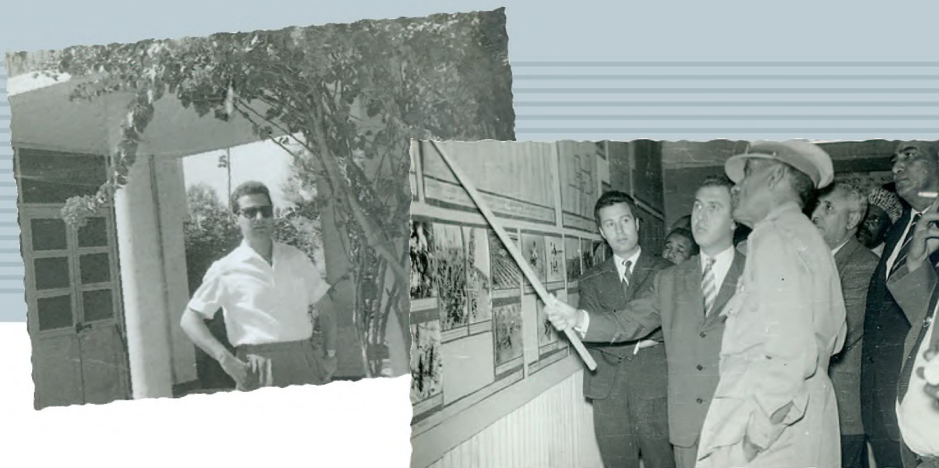
08.05.89

Αναπλητή κ. Γουλανδρή,
εκ μέρους και των τριών οργανωτικών φθάρων θα ήθελα να σας ευχαριστήσω θερμά για την τιμή που μας κάνατε να παρευρεθείτε στην τελική συνεδρίαση της Συνάντησης Εργασίας για τους Ελληνικούς Υγροτόπους. Η πρόθυμη ανταπόκρισή σας στην πρόσκλησή μας δείχνει ότι πράγματι μας συνδέει το ίδιο ενδιαφέρον για τη διατήρηση της μεγάλης φυσικής κληρονομιάς μας, τους ελληνικούς υγροτόπους. Η συνεδρίαση της 21 Απριλίου 1989 ήταν όχι καταληκτική αλλά εναρκτήρια. Τώρα αρχίζει η τρίτη φάση του έργου μας η οποία είναι η προσπάθεια όσο το δυνατό πληρέστερης εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης που συντάχθηκε κατά τη δεύτερη φάση. Ελπίζουμε ότι στην προσπάθεια αυτή θα σας έχουμε και πάλι συμπαράστατροι.
Ευχαριστώ.

Με τιμή

Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης

Ομότιμος καθηγητής Οικολογίας ΑΠΘ
Πρόεδρος Εκτελεστικού Συμβουλίου ΕΚΒΥ

Προερχόμενος από οικογένεια που δεν διακρινόταν για την οικονομική της άνεση, αλλά απέδιδε ύψιστη αξία στην παιδεία, ο Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης έκανε άριστες σπουδές. Στο κολλέγιο «Ανατόλια» καλλιέργησε την αγάπη για την επιστήμη και τη γλώσσα, που έγιναν σημεία αναφοράς σε όλη του τη ζωή.

Έλαβε το πτυχίο Γεωπονίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το 1957. Το 1961 συνέχισε με τη μεταπτυχιακή του στο Levington Research Station, στο Suffolk της Αγγλίας. Το 1968 ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή στο School of Agriculture and Natural Resources του Michigan State University στις ΗΠΑ και συνέχισε με τη μεταδιδακτορική εξειδίκευσή του στο University of California στο Davis, κατά τη διετία 1972 - 1973.

Οι περισσότεροι τον γνώρισαν ως ακαδημαϊκό. Ωστόσο, πριν από την ακαδημαϊκή του καριέρα, υπήρξε άνθρωπος της πράξης. Αρχικά (1960 - 1962), εργάστηκε στον Σταθμό (Ινστιτούτο σήμερα) Εγγείων Βελτιώσεων Σίνδου, ως βοηθός έρευνας σε προγράμματα πειραμάτων για τους τρόπους βελτίωσης της χρήσης των υδατικών πόρων στη γεωργία. Από το 1962 έως το 1966 απασχολήθηκε στο Τεχνικό Γραφείο Δοξιάδη, στο έργο του Ειδικού Ταμείου του ΟΗΕ «Χρήση γης και ανάπτυξη υδατικών πόρων» στην Επαρχία Κορντοφάν του Σουδάν. Κατά το διάστημα αυτό, εκπόνησε μελέτες και πειράματα αειφορικής χρήσης υδατικών, εδαφικών και γενετικών πόρων. Παράλληλα, απέκτησε πείρα εργασίας σε μια μεγάλη τεχνική εταιρία, από την οποία άντλησε πολύτιμες γνώσεις για την οργάνωση και διοίκηση έργων και την παρακίνηση ανθρώπων.

Το 1969 διορίστηκε ως επιμελητής στο Εργαστήριο Γεωργίας

του Τμήματος Γεωπονίας της Γεωπονικής & Δασολογικής Σχολής του ΑΠΘ. Στο ίδιο Τμήμα, εξελέγη, το 1976, καθηγητής Οικολογίας, θέση που κατείχε έως τη συνταξιοδότησή του, τον Αύγουστο του 2002.

Το ακαδημαϊκό του έργο απολαμβάνει ευρύτατης αναγνώρισης. Έχει αναπτύξει τους κλάδους της Οικολογίας και της Επιστήμης του Περιβάλλοντος, εφαρμογές των οποίων έχει επεκτείνει και στην κλασική επιστήμη της Γεωπονίας. Θεωρείται από τους πρωτοπόρους στην Ελλάδα όσον αφορά στην ανάπτυξη της οικολογικής και περιβαλλοντικής σκέψης. Για την ουσιαστική και μακρόχρονη προσφορά του στην επιστήμη της Οικολογίας και τις εφαρμογές της στον ελληνικό και διεθνή χώρο, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης τον τίμησε με τον τίτλο του Ομότιμου καθηγητή, ενώ το Συμβούλιο Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου βράβευσε συνολικά το έργο του τον Οκτώβριο του 2009, στο πλαίσιο του 3ου Πανελλήνιου Συνεδρίου του με θέμα «Κλιματική Αλλαγή, Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, Αναζητώντας λύσεις για το Ελληνικό Περιβάλλον».

Οι δημοσιεύσεις του αριθμούν περισσότερες από 57 εργασίες και άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά, 14 συγγράμματα και σημειώσεις.

Υπήρξε συντάκτης (σε συνεργασία με τους Α. Φασούλα, Α. Σφήκα και Γ. Παπαθανασίου) του σχεδίου νόμου και του κανονισμού της Μεταπτυχιακής Εξειδίκευσης στη «Γενετική, Βελτίωση Φυτών και Γεωργία», του Τμήματος Γεωπονίας ΑΠΘ (1968 - 1969), μέλος εκδοτικής επιτροπής της Επιστημονικής Επετηρίδας του Τμήματος Γεωπονίας ΑΠΘ, επιστημονικός υπεύθυνος του πρώτου εκτενούς προγράμματος Κατάρτισης Νέων

Το σύντομο βιογραφικό ενός μεγάλου έργου

Αγροτών στην Οργανική Γεωργία (Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 1990), μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στο διεθνές έργο «Πρωτοβουλία για τους Μεσογειακούς Υγροτόπους - MedWet» (1992 - 1995), μέλος της ομάδας εργασίας που συνέταξε την «Εθνική Στρατηγική για τους Υγροτοπικούς Πόρους» για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ (1998), γενικός συντονιστής του έργου του Υπουργείου Γεωργίας «Εθνική Στρατηγική για την Αειφορική Ανάπτυξη των Γεωργικών Πόρων» (2000), όπως και μέλος διαφόρων ομάδων εργασίας για την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

Σημαντική στιγμή στη σταδιοδρομία του, η Διεθνής Συνάντηση Εργασίας για τους Ελληνικούς Υγροτόπους που πραγματοποιήθηκε, υπό τον συντονισμό και την καθοδήγησή του, το 1989 (17 - 21 Απριλίου) στη Θεσσαλονίκη. Η συνάντηση σηματοδοτούσε την τελική φάση ενός διετούς έργου επιστημονικών μελετών, οι οποίες εκπονήθηκαν από το Εργαστήριο Οικολογίας και Προστασίας Περιβάλλοντος του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ, το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση και την Παγκόσμια Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης. Οι προτάσεις της συνάντησης εκείνης παρουσιάστηκαν το 1989 - 1990 σε εκατοντάδες εκπροσώπους ιδρυμάτων, υπουργείων, περιβαλλοντικών οργανώσεων και παραγωγικών τάξεων, σε τέσσερις ελληνικές πόλεις. Πολλές από τις συγκεκριμένες προτάσεις βελτιώθηκαν και επηρέασαν τις ενέργειες του κράτους. Η πρώτη που προωθήθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ ήταν η ίδρυση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), το οποίο συστάθηκε και λειτούργησε υπό τη δική του καθοδήγηση.

Αναλαμβάνοντας το έργο της ίδρυσης του ΕΚΒΥ, και ως πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του, ο Π. Α. Γεράκης κατέ-

δειξε τις μεγάλες οργανωτικές και διοικητικές ικανότητές του. Λειτουργώντας, παράλληλα, ως επιστημονικός καθοδηγητής και δάσκαλος του προσωπικού του ΕΚΒΥ, δημιούργησε νέα πρότυπα επιστημονικής εγκυρότητας, ακεραιότητας, εργατικότητας και απόλυτης αφοσίωσης στα ιδανικά διατήρησης της φυσικής κληρονομιάς και του πολιτισμού.

Από το 1991 εκπονήθηκαν, υπό την καθοδήγησή του, περισσότερα από 150 μικρά και μεγάλα έργα. Σημαντική, εξάλλου, υπήρξε η συμβολή του στην προώθηση σχετικά νέων, για την Ελλάδα, ιδεών και προσεγγίσεων σε θέματα διατήρησης και διαχείρισης των ανανεώσιμων φυσικών πόρων, όπως:

- Λειτουργίες και αξίες φυσικών οικοσυστημάτων.
- Θετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων.
- Απογραφή φυσικών οικοσυστημάτων.
- Παρακολούθηση οικολογικών μεταβολών.
- Ανόρθωση και αναδημιουργία υγροτόπων.
- Εξοικονόμηση αρδευτικού νερού, με σκοπό την αειφορία φυσικών συστημάτων.
- Σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων φυσικών περιοχών.
- Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση έργων κατάρτισης.
- Μεθοδολογία εκπόνησης δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης κοινού.

Η αναγνώριση του έργου του ξεπέρασε τα εθνικά όρια. Στο πρόσωπό του εξέφρασαν την εμπιστοσύνη τους όλοι οι οργανισμοί και τα πρόσωπα με τα οποία συνεργάστηκε.

Ο Π. Α. Γεράκης ήταν παντρεμένος με τη Σοφία, με την οποία απέκτησε δύο παιδιά και δύο εγγόνια. Η οικογενειακή του ζωή αναδεικνύει σχέσεις αμοιβαίας στοργής και αφοσίωσης.

Η συμβολή στην οργάνωση του ΕΚΒΥ

Τον Πανταζή Αλέξανδρο Γεράκη πρωτογνώρισα ως υποψήφιο καθηγητή Οικολογίας στο Τμήμα Γεωπονίας του ΑΠΘ, με την ιδιότητά μου ως εισηγητή για την αξιολόγηση του έργου του και τη σύνταξη της εισηγητικής έκθεσης. Από την πρώτη εκείνη γνωριμία, μου έκανε εντύπωση το ήθος, η μακεδονίτικη «ντομπροσύνη», η ειλικρίνειά του, αλλά και η αναλυτική και κυρίως η συνθετική και κριτική ικανότητά του. Καθοριστικό, επίσης, ρόλο, στην ευμενή για αυτόν εισηγητική έκθεση, έπαιξε η ποιότητα των σπουδών του, το εύρος και η ποιότητα του ερευνητικού και συγγραφικού του έργου, αλλά και η σημαντική και σπάνια για κάποιον που ακολουθεί ακαδημαϊκή καριέρα οργανωτική και διοικητική εμπειρία, την οποία απέκτησε εργαζόμενος στην εταιρεία Δοξιάδη, με ειδική αποστολή στο Σουδάν.

Αργότερα, από το τέλος του 1991, όταν το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας του ανέθεσε τη μεγάλη ευθύνη της ίδρυσης, οργάνωσης και λειτουργίας του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων και συνεργάσθηκε στενά μαζί του, ως επιστημονικός σύμβουλος του Κέντρου και πρόεδρος της Επιστημονικής Επιτροπής του, είχα την ευκαιρία να εκτιμήσω την ευθύτητα του χαρακτήρα του, τη σχεδόν ιεραποστολική αφοσίωσή του στο έργο που ανέλαβε, το πρακτικό πνεύμα του, την ευθυκρισία του, την ικανότητα επιλογής των συνεργατών του.

Σε ελάχιστο χρόνο, ο Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης έθεσε τις βάσεις για την οργάνωση του ΕΚΒΥ, το οποίο αρχικά στεγάσθηκε σε οίκημα του Εργαστηρίου Γεωργικής Οικολογίας στο Αγρόκτημα του Πανεπιστημίου, στη συνέχεια σε ένα από τα λιθόκτιστα κτίσματα του Αγροκτήματος και τελικά στο ιδιόκτητο κτίριο στο οποίο στεγάζεται έως σήμερα. Ένα κτίριο εμβληματικό, χτισμένο σύμφωνα με τα πρότυπα της παραδοσιακής μακεδονίτικης αρχιτεκτονικής, στην ανέγερση του οποίου ο Πανταζής έβαλε όλο το μεράκι του. Μετά την επιλογή του πρώτου επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού, που ήταν δικής του επιλογής, όλο το υπόλοιπο προσωπικό, το οποίο προσλήφθηκε για να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες του ιδρύματος, επιλέχθηκε με αυστηρώς αξιολογικά κριτήρια, δίχως καμία εξωτερική παρέμβαση.

Δυστυχώς, όταν το ΕΚΒΥ είχε πλέον «ανδρωθεί» και είχε βρει τον βηματισμό του, ο οραματιστής και ιδρυτής του κτυπήθηκε από μια αγνώστου αιτίας ασθένεια, η οποία του προκάλεσε μια προϊούσα παράλυση. Ωστόσο, παρά την αδυναμία του να βρίσκεται στο ίδρυμα που με τόσο κόπο και ζήλο δημιούργησε, δεν έπαψε ούτε στιγμή να ενδιαφέρεται, να καθοδηγεί και να βοηθά, με τις συμβουλές, τις παρεμβάσεις και τις παραινέσεις του, χάρη στην πνευματική διαύγεια, την οποία διατήρησε, μέχρι τέλους, στο ακέραιο.

Για το προσωπικό του ΕΚΒΥ, ο Π.Α. Γεράκης δεν έπαψε ποτέ να είναι ο πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής, ο άνθρωπος που αγαπούσε τους συνεργάτες του, που τους ενέπνευσε το «αίσθημα μονάδος», να είναι υπερήφανοι που υπηρετούν στο Κέντρο. Ένας προϊστάμενος αυστηρός, αλλά δίκαιος, με αγάπη για τον άνθρωπο, ο οποίος αντιμετώπιζε όλο το προσωπικό, όχι ως υφιστάμενους, αλλά ως συνεργάτες.

Ας είναι ελαφρύ το χώμα της μακεδονικής γης που τον σκεπάζει. Της γης που τόσο αγάπησε.

Σπύρος Ντάφης
Ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ

Αναμνηστική φωτογραφία με το προσωπικό του ΕΚΒΥ (1999), Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Σ. Μηλιώνης

Το ΕΚΒΥ αποτελεί ένα εξαιρετικό περιβάλλον εργασίας, χάρη στον Πανταζή Γεράκη.

Το κτίριο, σχεδιασμένο και κατασκευασμένο με τη φροντίδα και την αγάπη που δείχνει κανείς για το σπίτι του, συντηρημένο με τη λογική του καλού νοικοκύρη, σε κάνει τελικά να το νιώθεις σπίτι σου. Μπορεί με κριτήρια «ενεργειακής ορθότητας» να μην είναι ιδανικό και η ετήσια συντήρηση των κουφωμάτων να αποτελεί έναν μικρό άθλο. Όμως, όταν σηκώνουμε το κεφάλι από τα χαρτιά, το βλέμμα, μέσα από τα απλόχερα ανοίγματα, φεύγει σε αγρούς, σε έναν παράκτιο υγρότοπο, στη θάλασσα, στην πόλη. Αυτή η ευκαιρία ενάτηνισης είναι και υπόμνηση, μία από τις πολλές, του σεβασμού στους εργαζόμενους, με τον οποίο έστησε τον χώρο δουλειάς ο Πανταζής Γεράκης.

Στο ΕΚΒΥ συναντά κανείς κόσμο να δουλεύει έως αργά το απόγευμα, ενώ οι άνθρωποι αρρωσταίνουν ασυνήθιστα σπάνια. Αυτές οι πρακτικές δεν είναι προϊόν πίεσης, εκβιασμού ή ανασφάλειας, όπως συμβαίνει συχνά σε επιχειρήσεις. Αν τις ζήτησε ποτέ ο επικεφαλής, ήταν μόνο με το παράδειγμά του: ερχόμενος νωρίς το πρωί, κι εργαζόμενος μέχρι το βράδυ, με ένα σύντομο μεσημεριανό διάλειμμα. Σήμερα, ξέρουμε πως αν κάποιος πρέπει να παρατείνει το ωράριο για να ολοκληρώσει τη δουλειά του, θα το κάνει χωρίς υποδείξεις, από επαγγελματική υπερηφάνεια. Γιατί, όπως έλεγε ο Πανταζής Γεράκης, σε αντίθεση με τη συνήθη πρακτική πολλών ελληνικών οργανισμών, «*εμείς στο ΕΚΒΥ παραδίδουμε*». Η υπερηφάνεια που αναδίδει η φράση δεν υποκρύπτει αλαζονεία. Να μετράμε τον καθένα με την αξία του, αυτή ήταν η λογική του.

Σε πείσμα της διάκρισης που μας διδάσκουν στη διοίκηση επιχειρήσεων μεταξύ των ηγετών που εστιάζουν στο έργο και εκείνων που μεριμνούν για τους ανθρώπους, ο Πανταζής Γεράκης συνδύαζε τη γνωστή σε όλους εμμονή για την εργασία με το μεγάλο ενδιαφέρον για τους ανθρώπους του. Πρώτα - πρώτα για την εκπαίδευσή τους. Επιμελούνταν όλες τις δημοσιεύσεις, συνοδεύοντας τις διορθώσεις με πληροφορίες, σχόλια, παραινέσεις, ως γνήσιος δάσκαλος. Κάθε διόρθωση εργασίας ήταν ταυτόχρονα και παράδοση μαθήματος. Όσοι εργάστηκαν δίπλα του έγιναν καλύτεροι επιστήμονες, και οι πιο δεκτικοί και καλύτεροι άνθρωποι. Πολλοί του οφεί-

λουν, και οι περισσότεροι το αναγνωρίζουν. Έκανε πάντα βήματα πίσω για να προβάλλει τους συνεργάτες του. Έδινε ευκαιρίες για εκπαίδευση και για εξέλιξη. Σεβόταν, παράλληλα, το δικαίωμα στην προσωπική ζωή, ιδίως στη δημιουργία οικογένειας. Ακόμη κι όταν οι ατομικές επιδιώξεις δεν ταυτίζονταν με το συμφέρον του οργανισμού, το μότο του Πανταζή Γεράκη ήταν «*ό,τι είναι καλό για τους ανθρώπους*». Όταν, για παράδειγμα, άξιοι συνάδερφοι, επιδιώκοντας το μόνο ίσως που δεν μπορούσε να εξασφαλίσει ο Πανταζής Γεράκης, τη μονιμότητα, μετακινούνταν σε δημόσιους φορείς, αυτός τους ενίσχυε και τους προίκιζε με συστάσεις και συμμετοχή σε έργα, παρότι η αποχώρησή τους θα σήμαινε σκληρότερη δουλειά για τον ίδιο και αγωνία για την αντικατάστασή τους με εξίσου άξιους.

Το σημαντικότερο ίσως επίτευγμα στον εργασιακό χώρο ήταν η κοινή νοοτροπία που εμφύσησε σε όλους, η οποία λειτουργεί σαν «συγκολλητική» ουσία, αλλά και ως παράγοντας υγείας του οργανισμού. Πρώτα από όλα η αντίληψη για την ταυτότητα του ΕΚΒΥ ως οργανισμού επιστημονικού, αλλά όχι τεχνοκρατικού, ως ιδρύματος που επιδιώκει να διατηρήσει το φυσικό περιβάλλον της Ελλάδας, τηρώντας αποστάσεις από ρομαντισμούς και ιδεοληψίες, επιζητώντας την επιστημονική αλήθεια και χρησιμοποιώντας επιχειρήματα στέρεας λογικής. Επίσης, οι υγιείς σχέσεις των εργαζομένων μεταξύ τους και με τη διοίκηση. Φατρίες, ατομικές στρατηγικές, κλίκες, εύνοιες και διακρίσεις δεν άνθισαν ποτέ στο ΕΚΒΥ. Ο Πανταζής Γεράκης τις ξεριζώνει σαν ζιζάνια. Και ήταν επίμονος κηπουρός. Όπως επίμονος ήταν και στις απόψεις του. Στις οποίες, όμως, δεχόταν κάθε κριτική, ακόμη και τη σκληρότερη. Ποτέ δεν θεώρησε ότι η θέση του νομιμοποιούσε την κάθε γνώμη του. Κι αν επέμενε, σεβόταν το δικαίωμα να κρατάς τις δικές σου γνώμες, τις οποίες ποτέ δεν χρειαζόταν να πληρώσεις, ακριβά ή φτηνά.

Οι δημόσιες σχέσεις δεν υπήρξε ποτέ το δυνατό σημείο του ΕΚΒΥ, ούτε και του ιδρυτή του. Δεν τους έδινε μεγάλη αξία κι ούτε ήταν πλασμένος για αυτές. Του έλειπε η κινητικότητα στους διαδρόμους της εξουσίας, η ευκαμψία, το στρογγύλεμα των αιχμών. Αντίθετα, ήταν τετράγωνος σαν τη λογική και στέρεος σαν βράχος. Ακριβώς για τον λόγο αυτό, έπιανε τόπο και μπορούσες να στηρίζεσαι επάνω του.

Αναλογιζόμενη όλα αυτά, αντικρίζοντας τους σημερινούς μάντζερ με τις υψηλές αμοιβές και το σκληρό πρόσωπο ή τους εναλλακτικούς ομοίους τους με την οίηση και τη σκληρή καρδιά, καταλήγω χωρίς ίχνος συναισθηματισμού πως ήταν τιμή, όφελος και χαρά να εργάζεσαι για τον κύριο Γεράκη.

Αν τώρα επιτρέψω στον εαυτό μου την έκφραση προσωπικών συναισθημάτων, θα είναι για να πω το ακόλουθο: δεν περίμενα ότι ένας άνθρωπος με τα δικά του γνωρίσματα, θα έδινε αλλά και θα έπαιρνε μαζί του φεύγοντας, εκτός από τον αυτονόητο σεβασμό, και πολλή αγάπη.

Ευτυχία Αλεξανδρίδου
Διευθύντρια ΕΚΒΥ

Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης. Ψήγματα προσφοράς

Δέλτα Έβρου, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Σ. Μηλιώνης

Η συνολική προσφορά του Πανταζή Αλέξανδρου Γεράκη –ως στέρεου επιστήμονα, υποδειγματικού δάσκαλου, ισορροπημένου οικολόγου και πάνω από όλα βαθύτατα ηθικού ατόμου– είναι ανυπολόγιστη και θα κριθεί με τον χρόνο, αφού προηγουμένως συμβιβαστούμε με τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί η απώλειά του. Στην παρούσα στιγμή, μόνο ορισμένα ψήγματα της προσφοράς του μπορώ να θυμίσω.

Το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980, ο ζωολόγος Luc Hoffmann –με το αδιάπτωτο πάθος του για την Πρέσπα– προώθησε την εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου για τον εκεί Εθνικό Δρυμό, συγκροτώντας μία δεκαμελή διεπιστημονική και διεθνή ομάδα μελέτης, την ηγεσία της οποίας ανέλαβε ο Πανταζής. Με ανεξάντλητη εργατικότητα, υπομονή και επιμονή συντόνισε την ετερόκλητη εκείνη ομάδα και κατάφερε, μέσα σε λίγο χρόνο, να καταρτίσει ένα πρωτοποριακό σχέδιο διαχείρισης. Θυμάμαι όμως και την πίκρα του, όταν το Υπουργείο Γεωργίας δεν το υιοθέτησε πλήρως. Άλλωστε, το διαχειριστικό σχέδιο ουδέποτε θεσμοθετήθηκε.

Λίγο αργότερα, τον Απρίλιο του 1989, ο Πανταζής οργάνωσε στη Θεσσαλονίκη την καθοριστική Συνάντηση Εργασίας για τους Ελληνικούς Υγροτόπους, με τη συμμετοχή του ΑΠΘ, του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF) και της Παγκόσμιας Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN), πάντα με τη στήριξη του Luc Hoffmann. Πέρα από την επιστημονική σπουδαιότητα, η συνάντηση εκείνη έθεσε τις βάσεις για την προστασία των ελληνικών υγροτόπων. Σε αυτή προέκυψε και η ιδέα για την ίδρυση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων, του οποίου ο Πανταζής εξασφάλισε την υλοποίηση, παραμένοντας πρόεδρός του.

Δuo χρόνια αργότερα, συνέβαλε στην πραγματοποίηση της Πρωτοβουλίας της Σύμβασης Ραμσάρ για τους Μεσογειακούς Υγροτόπους (MedWet Initiative), παρέχοντας σοφές κατευθύνσεις και συμβουλές. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι η πρώτη συνάντηση της Μεσογειακής Επιτροπής για τους Υγροτόπους (MedWet/Com1) πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 1998 στη Θεσσαλονίκη, με τη φιλοξενία του ΕΚΒΥ. Από

Παραθέτω μια χαρακτηριστική φράση του Πανταζή από τα Πρακτικά της Συνάντησης:

«Αν οι δύο προηγούμενες γενιές είχαν την επιστημονική γνώση που έχουμε σήμερα εμείς, θα εξαφάνιζαν τόσους πολλούς υγροτόπους ή θα φρόντιζαν να εξασφαλίσουν μέρος των λειτουργιών τους για τη δική μας γενιά; Εμείς που έχουμε αυτή τη γνώση, ποιος δαίμονας μας ωθεί και υποβαθμίζουμε τόσο ασύνετα αυτούς που μας απέμειναν;»

τότε, το ΕΚΒΥ παρέμεινε ένα από τα πιο δραστήρια κέντρα υγροτόπων στο πλαίσιο του MedWet και πλήρες μέλος της MedWet/Com.

Φοβούμαι ότι η αποτίμηση της πολυσχιδούς προσφοράς του Πανταζή Γεράκη δεν θα είναι εύκολη, γιατί, σε κάθε βήμα της, θα προσκόπτει στη βαθύτατη μετριοφροσύνη που τον διέκρινε. Θα πρέπει όμως να ολοκληρωθεί στο άμεσο μέλλον, συγκολλώντας τα ψήγματα που ο καθένας μας μπορεί να προσφέρει.

Θύμιος Παπαγιάννης
Πρόεδρος του WWF Ελλάς και
της Εταιρίας Προστασίας Πρεσπών

Ένας ακαδημαϊκός Λειτουργός, ένας σπουδαίος άνθρωπος

Ο καθηγητής Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης υπήρξε από τους θεμελιωτές της Επιστήμης της Οικολογίας στην Ελλάδα και ο πρώτος που εκλέχθηκε ως καθηγητής Οικολογίας σε πανεπιστήμιο της χώρας. Επεξέτεινε τη δραστηριότητά του σε εφαρμοσμένα θέματα Οικολογίας. Κατανοώντας, από τα πρώτα έτη της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας του, τη σπουδαιότητα της βιοποικιλότητας και του νερού, ως φυσικών πόρων καθιστάμενων ολοένα και περισσότερο περιοριστικών για την ανθρωπότητα, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα διατήρησης και διαχείρισης της βιοποικιλότητας και διαχείρισης του νερού. Με τη δραστηριότητά του, συνέβαλε στην ίδρυση του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων το 1991 και έχει αναπτύξει τους κλάδους της Οικολογίας και της Επιστήμης του Περιβάλλοντος. Κάλιστα θα μπορούσε να θεωρηθεί από τους πρωτοπόρους για την Ελλάδα στην ανάπτυξη της οικολογικής και περιβαλλοντικής σκέψης σε θέματα Γεωπονίας.

Μετά τις σπουδές του (στο Τμήμα Γεωπονίας του ΑΠΘ, στο Levington Research Station του Suffolk της Βρετανίας και στο Μεταπτυχιακό Τμήμα Οπωροκηπευτικών του Πολιτειακού Πανεπιστημίου του Michigan των ΗΠΑ με αντικείμενο τη Γεωργική Οικολογία), την εργασία του στο Ινστιτούτο Εγγείων Βελτιώσεων Σίνδου (1960 - 1962) και τη συμμετοχή του σε έργο Ανάπτυξης Γεωργικών Πόρων του Τεχνικού Γραφείου Δοξιάδη στην επαρχία Κορντοφάν του Σουδάν (1962 - 1966), το 1969, ο Γεράκης διορίστηκε επιμελητής στο Εργαστήριο Γεωργίας του Τμήματος Γεωπονίας της Γεωπονικής & Δασολογικής Σχολής του ΑΠΘ.

Ως επιμελητής συμμετείχε σε μία από τις πρώτες προσπάθειες μεταπτυχιακής εξειδίκευσης που έγιναν σε ελληνικό πανεπιστήμιο, ως μέλος της επιτροπής που συνέταξε το σχέδιο νόμου και τον κανονισμό της Μεταπτυχιακής Εξειδίκευσης «Γενετική, Βελτίωση Φυτών και Γεωργία» του Τμήματος Γεωπονίας. Στη συγκεκριμένη εξειδίκευση δίδασκε το μάθημα «Οικολογία». Ως επιμελητής, επίσης, ασχολήθηκε ερευνητικά με θέματα Γεωργικής Οικολογίας, αλλά και γενικότερα θέματα Οικολογίας και Προστασίας Περιβάλλοντος. Ενδεικτικές είναι οι δημοσιευμένες εργασίες του: Gerakis (1974a, b) σε γενικότερα θέματα Οικολογίας και Προστασίας Περιβάλλοντος: Gerakis κ.ά (1975) και Loomis & Gerakis (1975) σε θέματα Γεωργικής Οικολογίας, όπως επίσης και το βιβλίο «Μαθήματα Οικολογίας» (Γεράκης 1995).

Ως καθηγητής Οικολογίας, στη Γεωπονική & Δασολογική Σχολή από το 1976, εισήγαγε και δίδαξε τα μαθήματα «Γεωργική Οικολογία», «Προστασία Περιβάλλοντος», «Αειφορική Ανάπτυξη Γεωργικών Πόρων» και «Υγρότοποι & Γεωργία» στους προπτυχιακούς φοιτητές του Τμήματος Γεωπονίας. Κατά τη θητεία του ως καθηγητής, συμμετείχε στη συγγραφή του Ερμηνευτικού Λεξικού Οικολογικών και Συναφών Όρων (Κούκουρας κ.ά. 1986), διετέλεσε επιστημονικός υπεύθυνος του πρώτου εκτενούς Προγράμματος Κατάρτισης Νέων Αγροτών στην Οργανική Γεωργία, ήταν μέλος της ελληνικής

αντιπροσωπείας στο διεθνές έργο «Πρωτοβουλία για τους Μεσογειακούς Υγροτόπους», όπως και μέλος της ομάδας εργασίας που συνέταξε την «Εθνική Στρατηγική για τους Υγροτοπικούς Πόρους». Επιλέχθηκε, επίσης, γενικός συντονιστής του έργου του Υπουργείου Γεωργίας «Εθνική Στρατηγική για την Αειφορική Ανάπτυξη των Γεωργικών Πόρων» και συντονιστής σε διάφορα ερευνητικά έργα και έργα μελέτης και ανάδειξης υγροτοπικών και άλλων φυσικών οικοσυστημάτων.

Άριστος χειριστής της ελληνικής και αγγλικής γλώσσας, ο Γεράκης έδινε ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο γραφής ενός επιστημονικού άρθρου. Ενδεικτικά είναι σχετικά δημοσιεύματά του (π.χ. Γεράκης & Σφήκας 1995), τα οποία έγιναν χρήσιμα βοηθήματα για πολλούς συναδέλφους των Βιολογικών Επιστημών.

Το κύριο, όμως, γνώρισμα του Γεράκη ήταν η μετριοπάθειά του. Παρά την πολύ επιτυχημένη επιστημονική και ακαδημαϊκή σταδιοδρομία του, η έπαρση και η επιστημονική αλαζονεία ήταν για εκείνον έννοιες άγνωστες. Επιζητούσε τη γνώμη και την καλόπιστη κριτική από οποιονδήποτε. Για τον Γεράκη, υπήρχαν μόνο συναδελφοί και συνεργάτες. Προβλήματα των άμεσων συνεργατών αλλά και των νεότερων συναδέλφων του, γίνονταν και δικά του και προσπαθούσε να τα επιλύσει. Ο χρόνος που αφιέρωνε για τη βοήθεια συναδέλφων, και όχι μόνον γεωπόνων, στις μεταπτυχιακές τους σπουδές υπήρξε ανυπολόγιστος. Οι επισκέψεις στο γραφείο του ήταν συχνότερες από συναδέλφους, οι οποίοι συνέχιζαν τις σπουδές τους ή βρίσκονταν στην αρχή της καριέρας τους, και γνώριζαν ότι ο Γεράκης θα τους βοηθήσει πολύπλευρα στη σταδιοδρομία τους.

Ως διευθυντής του Εργαστηρίου Οικολογίας & Προστασίας Περιβάλλοντος, ο Γεράκης είχε δημιουργήσει ένα γενικότερο κλίμα στον εργασιακό χώρο, στο οποίο ένοιωθες ιδιαίτερη ευχαρίστηση να εργάζεσαι. Με την εν γένει δραστηριότητα και συμπεριφορά του, προσπαθούσε να μεταδώσει στους νεότερους τη συνέπεια που πρέπει να χαρακτηρίζει έναν ακαδημαϊκό λειτουργό.

Ο Γεράκης άφησε το στίγμα του. Ως επιστήμονας, ως ακαδημαϊκός λειτουργός, ως οικογενειάρχη και κυρίως ως άνθρωπος. Θα πρέπει να αποτελεί πρότυπο ακαδημαϊκού λειτουργού, συνεργάτη και δασκάλου.

Δημήτριος Βερεσόγλου
Καθηγητής Γεωπονικής Σχολής ΑΠΘ

Η προσφορά στους υγροτόπους

Δέλτα Αξιού, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Σ. Μηλιώνης

Ο Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης, ήδη ως νεαρός επιστήμονας, είχε εκδηλώσει τις σχετικές με το περιβάλλον ευαισθησίες του. Επέλεξε συνειδητά και έκανε τρόπο ζωής το γνωστικό αντικείμενο της Οικολογίας και Προστασίας του Περιβάλλοντος. Τα αντικείμενα αυτά υπηρέτησε με αφοσίωση, αρχικά ως μέλος του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ και στη συνέχεια ως πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων, παράγοντας πρωτοποριακά και πλούσια σχετικά αποτελέσματα.

Οι υγρότοποι υπήρξαν ένα από τα αγαπημένα του γνωστικά αντικείμενα. Ο Γεράκης ήταν ο πρώτος έλληνας επιστήμονας που θεώρησε το θέμα αυτό ιδιαίτερης σημασίας για την Ελλάδα και τις άλλες χώρες της Μεσογείου. Είχε ιδιαίτερος προβληματισθεί από το γεγονός ότι, στις αρχές της δεκαετίας του 1920, η Ελλάδα είχε τριπλάσια σε σχέση με τη σημερινή έκταση υγροτόπων, ότι έχουν αποξηρανθεί όλα σχεδόν τα έλη και πολλές λιμνοθάλασσες, ιδίως μετά το 1930, και ανησυχούσε για τις πιέσεις και τη συνεχή υποβάθμιση των υγροτοπικών πόρων που απέμεναν. Είχε θέσει ως στόχο ζωής τη διατήρηση και αιφορική διαχείριση των υγροτόπων. Η πρώτη υγροτοπική περιοχή που «λάτρεψε» ο Γεράκης ήταν το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών, όπου το 1984, σε συνεργασία με έλληνες και ξένους επιστήμονες, συνέταξε ολοκληρωμένη σχετική περιβαλλοντική μελέτη.

Το 1991 συνέγραψε το βιβλίο «Υγρότοποι της Ελλάδος. Αξίες, Αλλοιώσεις, Προστασία», το πρώτο σχετικό με υγροτόπους στην ελληνική γλώσσα, όπου ανακεφαλalaίωσε και επέκτεινε τα έως τότε δημοσιεύματα για τους ελληνικούς υγροτόπους. Το βιβλίο αυτό απετέλεσε οδηγό για όλους εκείνους που ενδιαφέρθηκαν για την προστασία και την ανάσχεση της απώλειας των υγροτοπικών πόρων.

Το 1994, ο Γεράκης πρότεινε στη Γεωπονική Σχολή του ΑΠΘ, όπου ήταν καθηγητής, την ενσωμάτωση του μαθήματος «Υγρότοποι και Γεωργία» στο πρόγραμμα εκπαίδευσης των φοιτητών, το οποίο και δίδαξε από το ακαδημαϊκό έτος 1995 - 96 έως τη συνταξιοδότησή του το 2002. Παράλληλα, ασχολήθηκε ερευνη-

τικά με τις αλληλεπιδράσεις γεωργικών πρακτικών και υγροτόπων. Συχνά, εξέφραζε την ενόχλησή του από τη φράση «ρύπανση από γεωργικά φάρμακα και λιπάσματα», η οποία αναφέρεται ακόμη και σήμερα, γραπτά ή προφορικά, από πολλούς χωρίς τη στοιχειώδη τεκμηρίωση. Ο Γεράκης θεωρείται από τους πρωτοπόρους στην Ελλάδα όσον αφορά στην ανάπτυξη της οικολογικής και περιβαλλοντικής σκέψης σε θέματα Γεωπονίας.

Το έργο, όμως που καθιέρωσε τον Γεράκη ως «αυθεντία» στους υγροτόπους, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, υπήρξε η ίδρυση και λειτουργία του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων, το οποίο έκανε τα πρώτα του βήματα υπό την καθοδήγησή του, ως προέδρου του Εκτελεστικού Συμβουλίου και πρώτου διευθυντή του. Η συμμετοχή του, εξάλλου, σε περισσότερα από 150 αξιόλογα, μικρά και μεγάλα, έργα του Κέντρου υπήρξε καθοριστική. Πολλά από τα έργα αυτά πιστοποιούν δράσεις για βελτίωση της γνώσης, για προστασία και αιφορική διαχείριση των υγροτοπικών οικοσυστημάτων, για κατάρτιση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στην ανάγκη διάσωσης του φυσικού αυτού πλούτου.

Θα ήταν μεγάλη παράλειψη αν δεν αναφερόταν η προσφορά του Γεράκη στους υγροτόπους που αντιμετώπιζαν κινδύνους εξαφάνισης ή υποβάθμισης, όπως οι πηγές Αραβησσού, το παράκτιο έλος της Νέας Φώκαιας, το έλος Σχινιά στον Μαραθώνα, οι Πρέσπες. Το ενδιαφέρον του συνοδευόταν από ανιδιοτελείς αγώνες, κατά τους οποίους, συχνά, χρειάστηκε να έρθει σε αντιπαράθεση με οργανωμένα συμφέροντα.

Η αναγνώριση των πολλαπλών αξιών των υγροτόπων και η διάσωσή τους οφείλουν πολλά στον θαρραλέο επιστήμονα, στον αγωνιστή, στον ασυμβίβαστο Πανταζή Αλέξανδρο Γεράκη.

Σωτήριος Ε. Τσιούρης
Καθηγητής Γεωπονικής Σχολής ΑΠΘ

Τα μονοπάτια της μνήμης

Ποταμός Στρυμόνας, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Σ. Μηλώνης

«Την άνοιξη του 1980 μερικές δεκάδες Έλληνες επιστήμονες, από όλη την Ελλάδα, συγκεντρώθηκαν και ίδρυσαν την Ένωση Ελλήνων Οικολόγων. Η επιστημονική προέλευση των ατόμων που αποτέλεσε την Ένωση είχε μεγάλη ποικιλότητα. Κοινό γνώρισμα ήταν το ενδιαφέρον για τον συγκριτικά νεαρό, για τη χώρα μας, κλάδο της Οικολογίας...» αναφέρεται στις πρώτες σειρές του Προλόγου του Ερμηνευτικού Λεξικού Οικολογικών και Συναφών Όρων που εκδόθηκε έξι χρόνια μετά στη Θεσσαλονίκη και υπογράφηκε από τους Θ. Κούκουρα, τη γράφουσα και τον Π. Α. Γεράκη.

Στη συγκέντρωση εκείνη γνώρισα τον καθηγητή Οικολογίας Πανταζή Αλέξανδρο Γεράκη και με κέρδισε αμέσως το γέλιο του, η θυμοσοφία του και η μεγάλη του αγάπη και εμπιστοσύνη στους νέους και στο νέο. Πέρασαμε ατελείωτες ώρες στο γραφείο του, συζητώντας για την Οικολογία και τη ζωή, για τον Άρη και τη Λυδία, τη Σοφία και τον Γιώργο, για τα ταξίδια, τους τόπους και τους ανθρώπους τους, την Πρέσπα και την Κερκίνη, τους υγρότοπους που τόσο αγάπησε.

Έβλεπα στο πρόσωπό του τον ακαδημαϊκό δάσκαλο και ένα πολύ καλό φίλο, με ιδιαίτερη καλλιέργεια και χιλιάδες ενδιαφέροντα. Περπατήσαμε συχνά στα υγρολίβαδα της Πρέσπας και στις όχθες του Αξιού, συζητώντας και διαφωνώντας για

τις έννοιες των λειτουργιών και των αξιών ενός οικολογικού συστήματος. Είχε πείσμα και επιμονή και, παρόλο που άκουγε τον συνομιλητή του με απόλυτο και ειλικρινή σεβασμό, δεν πειθόταν εύκολα. Ιδιαίτερα λεπτολόγος και τελειομανής...

Συνεργαστήκαμε αρκετές φορές, ακόμη και όταν έφυγα από το Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης. Πάντα με θυμόταν και πάντα μου έστελνε ένα αντίτυπο από κάθε καινούργια δουλειά, που εδώ και κάμποσα χρόνια γινόταν στο πλαίσιο του ΕΚΒΥ. Μου συμπαραστάθηκε σε δύσκολες στιγμές της ζωής μου, καθοδηγώντας με διακριτικά, ώστε να συνειδητοποιήσω καταστάσεις και πράγματα. Η φιλία του ήταν ανεκτίμητη και η βοήθειά του σε ζητήματα ακαδημαϊκά ουσιαστική. Από τη χρήση του φασματογράφου ατομικής απορρόφησης έως την παραλαβή όλων των αντιτύπων των εργασιών που ταχυδρομήσα από την Αμερική στη λήξη της εκπαιδευτικής μου άδειας.

Ήταν βαθιά αξιοπρεπής και υπερήφανος. Όταν μιλήσαμε για τελευταία φορά, μου περιέγραψε πως ένοιωσε κάποια στιγμή να υπερίπταται έξω από το σώμα του και ένοιωσε ελαφρύς και απελευθερωμένος...

Δεν θα ήθελα να πω άλλα... Σας παραπέμπω στο εισαγωγικό σημείωμα του Τόμου «Προστασία και Διαχείριση των Ελληνικών Υγροτόπων» από εκείνη τη συνάντηση εργασίας για τους Ελληνικούς Υγροτόπους, τον Απρίλιο του 1989, στη Θεσσαλονίκη:

«....περιεπάτησεν επί τα ύδατα ελθὲν πρὸς τὸν Ἰησοῦν· βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν εφοβήθη καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξε λέγων Κύριε, σῶσον με.....εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ ὀλιγόπιστε, εἰς τι ἐδιστάσας;...»

Καλέ μου φίλε Πανταζή...

Μαργαρίτα Αριανούτσου - Φαραγγιτάκη
Καθηγήτρια Τμήματος Βιολογίας
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Η συμβολή στην αποδοχή της οργανικής γεωργίας στον ελλαδικό χώρο

Καλλιέργεια σιτηρών στο δέλτα του Νέστου, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Η παραγωγικότητα των γεωργικών οικοσυστημάτων, ειδικά στις αναπτυγμένες χώρες, εξαρτάται από τη χρήση χημικών συντιθέμενων λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων. Και τα δύο θεωρούνται συχνά ότι προκαλούν περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. ρύπανση των φυσικών οικοσυστημάτων κυρίως των υδροτόπων), καθώς και προβλήματα υγείας (υπολείμματα φυτοπροστατευτικών προϊόντων στα τρόφιμα). Τα προβλήματα αυτά γίνονται πιο σοβαρά στις περιπτώσεις ασύνετης και άσκοπης χρήσης των χημικών συντιθέμενων ουσιών. Κατά το παρελθόν, ελάχιστοι άνθρωποι είχαν συνειδητοποιήσει τις επιπτώσεις αυτές, ενώ σήμερα, ολοένα και περισσότεροι (επιστήμονες, αγρότες, καταναλωτές, πολιτικοί) αρχίζουν να ανησυχούν. Οι εναλλακτικές μορφές γεωργίας εφαρμόστηκαν για να δοθεί λύση στα συγκεκριμένα προβλήματα. Μία από αυτές είναι και η οργανική γεωργία, η οποία, σύμφωνα με τη Διεθνή Ομοσπονδία Κινημάτων Οργανικής Γεωργίας (IFOAM), αφορά στην «*παραγωγή φυτικών και ζωικών προϊόντων με τη χρήση ήπιων τεχνικών καλλιέργειας φυτών και εκτροφής ζώων, και με τη χρήση φυσικών ουσιών, χωρίς χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα*». Ο ορισμός, αν και όχι μοναδικός, συνοψίζει τις αρχές και τη φιλοσοφία της οργανικής γεωργίας σε ικανοποιητικό βαθμό.

Ο Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης υπήρξε από τους πρώτους πανεπιστημιακούς δασκάλους και ερευνητές της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ που ενδιαφέρθηκαν για το αντικείμενο της οργανικής γεωργίας. Αρχικά, εισήγαγε στο πρόγραμμα των προπτυχιακών φοιτητών της Σχολής μαθήματα όπως η «Γεωργική Οικολογία» και η «Αειφορική Ανάπτυξη Γεωργικών Πόρων», στο πλαίσιο των οποίων τονιζόταν η ανάγκη για αλλαγή νοοτροπίας, τόσο από πλευράς των παραγωγών, όσο κυρίως από πλευράς των νέων γεωπόνων που εκπαιδεύονταν στη Σχολή. Τη δεκαετία του 1980 και με αφορμή μία πτυχιακή διατριβή του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών σχετικά με τους οργανικούς καλλιεργητές που υπήρχαν εκείνη την εποχή στην Ελλάδα, ο Γεράκης συνέλαβε την ιδέα ενός Προγράμματος Κατάρτισης Νέων Αγροτών στην Οργανική Γεωργία και, παρότι την περίοδο εκείνη το Υπουργείο Γεωργίας σχεδόν αγνοούσε ακόμη και τον όρο και την έννοια της οργα-

νικής γεωργίας, πέτυχε τη χρηματοδότηση από τη Γραμματεία Νέας Γενιάς του Υπουργείου Πολιτισμού για την υλοποίηση της ιδέας του.

Ως αποτέλεσμα, τον Μάρτιο του 1988 άρχισε το πρώτο μεγάλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα οργανικής γεωργίας στον Δήμο Γιαννιτσών, το οποίο διήρκεσε δύο έτη. Το πρόγραμμα παρακολούθησαν νέοι (ηλικίας 20 - 30 ετών), άνδρες και γυναίκες, μορφωτικού επιπέδου 9 - 12 έτη βασικής εκπαίδευσης, προερχόμενοι από αγροτικές οικογένειες της περιοχής των Γιαννιτσών, με μικρά αγροκτήματα (10 - 20 στρεμμάτων). Η περιοχή Γιαννιτσών επιλέχθηκε, επειδή η αγροτική ανάπτυξη της βασίστηκε στο γρήγορο κέρδος, χωρίς καμία σκέψη για τυχόν επιπτώσεις στα φυσικά οικοσυστήματα, στην ανθρώπινη υγεία και στα αγροτικά οικοσυστήματα. Κατά το πρώτο έτος, το πρόγραμμα περιελάμβανε 500 ώρες μαθημάτων (Λαχανοκομία, Μεγάλες Καλλιέργειες, Εντομολογία - Ζωικοί εχθροί καλλιεργειών, Ασθένειες καλλιεργειών, Ζιζανιολογία - Ζιζανιοκτόνα, Εδαφολογία και Θρέψη φυτού, Γεωργική Οικονομία και Εμπορία Αγροτικών Προϊόντων κ.λπ.) και εργασίας στο χωράφι. Τα θέματα, που αναπτύχθηκαν από μέλη του προσωπικού του τότε Τμήματος Γεωπονίας ΑΠΘ, της Διεύθυνσης Γεωργίας και των ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, είχαν ως σκοπό να εκθέσουν στους εκπαιδευόμενους τους κινδύνους που ενέχονται στη χρήση χημικών συντιθέμενων λιπασμάτων και φυτοπροστατευτικών προϊόντων και να τους παρέχουν εναλλακτικές λύσεις, κυρίως μέσω της οργανικής γεωργίας. Κατά το δεύτερο έτος, η εκπαίδευση συνεχίστηκε με την οργάνωση μιας μικρής εμπορικής επιχείρησης. Οι εκπαιδευόμενοι καλλιεργήσαν λαχανικά στο χωράφι και σε θερμοκήπια που κατασκεύασαν μόνοι τους, ακολουθώντας αυστηρά τους κανονισμούς της IFOAM, καθώς δεν υπήρχε νομοθεσία, ούτε σε εθνικό επίπεδο, αλλά ούτε και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα προϊόντα της «επιχείρησης» πουλήθηκαν στη τοπική αγορά των Γιαννιτσών, σε αρκετά υψηλές τιμές, αποδεικνύοντας ότι η οργανική γεωργία είχε προοπτική και ελπίδα στην Ελλάδα.

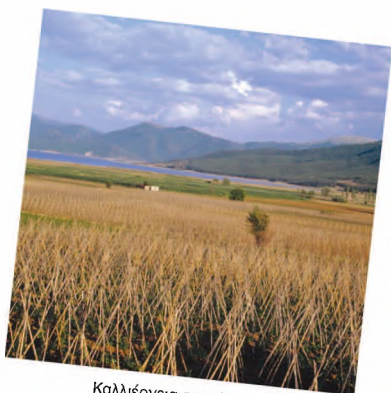
Το ενδιαφέρον του Πανταζή Αλέξανδρου Γεράκη για την οργανική γεωργία δεν έπαψε ακόμη και όταν ασχολήθηκε με

άλλα αντικείμενα. Κατά καιρούς, συνέδεε με την οργανική γεωργία αρκετές από τις δραστηριότητές του. Για παράδειγμα, το 2000, ως γενικός συντονιστής του έργου του Υπουργείου Γεωργίας «Εθνική Στρατηγική για την Αειφορική Ανάπτυξη των Γεωργικών Πόρων», φρόντισε ώστε ένα μέρος του να αφορά στην οργανική γεωργία. Επίσης, ως πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του ΕΚΒΥ πέτυχε τη συνεργασία του οργανισμού με το Υπουργείο Γεωργίας και τη Γεωπονική Σχολή του ΑΠΘ, για το πρόγραμμα «Παρακολούθηση και ανάπτυξη βιολογικής (οργανικής) γεωργίας», το οποίο εκπονήθηκε το 2000.

Ο Πανταζής Αλέξανδρος Γεράκης συνέβαλε αποφασιστικά στην αναγνώριση των ωφελειών που παρέχουν οι εναλλακτικές μορφές γεωργίας, και ιδιαίτερα η οργανική γεωργία, στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας τη σπουδαιότητά τους για την περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά αειφορική παραγωγή τροφίμων και πρώτων υλών, την εξάλειψη των κινδύνων ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος, τον καλύτερο έλεγχο της πλεονασματικής γεωργικής παραγωγής, αλλά και τη συμβολή στη διατήρηση του μικρού παραγωγού και του τοπικού συστήματος αγοράς, ως βασικών συντελεστών στη μη ερήμωση της υπαίθρου, κυρίως των ορεινών, νησιωτικών και μειονεκτικών περιοχών γενικότερα.

Κυριακή Καλμπουρτζή - Γκαϊδατζή
Καθηγήτρια Γεωπονικής Σχολής ΑΠΘ

Καλλιέργεια φασιών στις Πρέσπες,
φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Η τιμητική σας διάκριση με κάνει υπερήφανο γιατί προσφέρεται από ανθρώπους που αγωνίζονται στην πράξη, μέσα από πολλές αντιξοότητες. Με συγκινεί βαθύτατα γιατί σε μια δύσκολη περίοδο της ζωής μου φέρνει αναμνήσεις από τις συναντήσεις μας στο Φανάρι, στην Κερκίνη, στην Αθήνα, στο Μεσολόγγι, στο Αγρίνιο, στη Βέροια και από τους κοινούς αγώνες για θέματα όπως οι πηγές Αραβησσού, τα παράκτιο έλος Νέας Φώκαιας, ο Αχελώος, ο Μαραθώνας, το Άργος, οι Πρέσπες...

...Πολλές φορές έχω ερωτηθεί από φοιτητές, δημοσιογράφους και απλούς πολίτες «Τι μπορούν να κάνουν οι πολίτες για να έχουμε καθαρότερο και φυσικότερο περιβάλλον; Η απάντησή μου είναι πάντα η ίδια «Πρώτα από όλα να ενισχύουν υλικά και ηθικά τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, ιδίως τις τοπικές».

Οι αγώνες σας κατάφεραν να πείσουν πολιτικούς να συμπεριλάβουν στα Διοικητικά Συμβούλια των Φορέων Διαχείρισης των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000 και μέλη των οργανώσεών σας. Θετική εξέλιξη οπωσδήποτε, γιατί πολλά μπορείτε να προσφέρετε σε θέματα τεχνικά, επιστημονικά και ενημέρωσης κοινού. Υπάρχει όμως πάντα ο κίνδυνος εμπλοκής σε ανορθόδοξες διαδικασίες στη διαχείριση των πιστώσεων των Φορέων. Χρειάζεται προσοχή...

...Οι τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις αγωνίζονται να αποτρέψουν την παρανοϊκή καταστροφή, γνωρίζοντας ή μάλλον αγνοώντας τις τεράστιες δυσκολίες. Το ίδιο κάνουμε όλοι μας και θα εξακολουθήσουμε να κάνουμε: οργανισμοί, ιδρύματα, φωτισμένοι δημόσιοι λειτουργοί και πολιτικοί. Αγώνες χωρίς τέλος.

Σας ευχαριστώ από το βάθος της καρδιάς μου και σας εύχομαι καλή υγεία και να είστε πάντα θαρραλέοι και ασυμβίβαστοι.

Π. Α. Γεράκης

Για τη βράβευσή του στο 18ο Συνέδριο
Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων
Βέροια, 3 - 5 Νοεμβρίου 2006

Ο Π. Α. Γεράκης μέσα από τα γραπτά του στο ΑΜΦΙΒΙΟΝ

Το δέλτα του ποταμού Νέστου, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Η δύναμη της αναδημιουργίας

ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 48 (Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2003)

Είναι παγκοσμίως γνωστό ότι τα δύο τρίτα της υγροτοπικής έκτασης των μεσογειακών χωρών έχουν χαθεί κατά τις έξι πρώτες δεκαετίες του περασμένου αιώνα. Η κύρια δύναμη της απώλειας ήταν η απόκτηση νέας καλλιεργήσιμης γης. Γη αποκτήθηκε, και μάλιστα αρδευόμενη. Χάθηκαν, όμως, πολλές υγροτοπικές αξίες. Ανάμεσά τους, η βιολογική (από την άποψη της βιοποικιλότητας) ήταν η ευκολότερα μετρήσιμη και αυτή που είλκυσε το εντονότερο ενδιαφέρον των επιστημόνων κατά τα τελευταία 30 έτη.

Η ανάκτηση της χαμένης βιοποικιλότητας, ιδίως της ορνιθολογικής της παραμέτρου, ήταν η πρώτη, χρονικά, δύναμη που κινητοποίησε τις αρχικές προσπάθειες για αναδημιουργία υγροτόπων. Μία άλλη μικρότερη δύναμη, που ενδυνάμωσε κάπως την πρώτη, ήταν η νοσταλγία των γηραιότερων κατοίκων για το παλιό όμορφο υδάτινο τοπίο τους, για τον παλιό πολιτισμό τους. Οι δύο αυτές δυνάμεις δεν ήταν αρκετά ισχυρές ώστε να ωθήσουν τις κυβερνήσεις σε έργα αναδημιουργίας. Καμιά κυβέρνηση δεν εγκρίνει εύκολα πιστώσεις για να ξανάρθουν τα άγρια πουλιά και για να αποκατασταθεί το τοπίο. Πιστώσεις άρχισαν να δίνονται πολύ ευκολότερα όταν η δύναμη που ωθούσε τις κυβερνήσεις ήταν η έλλειψη νερού για άρδευση, η ανάγκη για αειφορική χρήση των υδατικών πόρων.

Η στήριξη, λοιπόν, της αρδευόμενης γεωργίας ήταν την περασμένη δεκαετία, στις περισσότερες περιπτώσεις, η πρώτη κινητήρια δύναμη. Στη νέα πραγματικότητα, οι σύγχρονες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αφήνουν περιθώρια να αποκτήσουν το απαραίτητο μέγεθος οι δυνάμεις της βιοποικιλότητας, της πολιτιστικής αξίας και του αρδευτικού νερού, ώστε να προωθήσουν μόνες τους έργα αναδημιουργίας υγροτόπων. Προφανώς, χρειάζεται και μια άλλη κινητήρια δύναμη που να ενώνει τις προηγούμενες και να τις εμφανίζει ως ενιαία, με τη μορφή της ανάγκης για τη συνολική οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική και πολιτιστική ανάπτυξη της υπαίθρου.

Αγροτικά και υγροτοπικά οικοσυστήματα: μοίρα κοινή

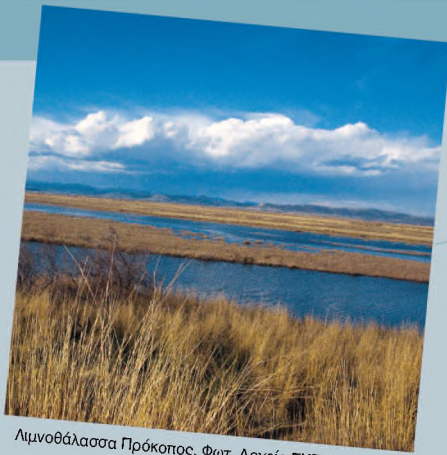
ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 47 (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2002)

Οι υγρότοποι και η γεωργία έχουν μια αλληλένδετη σχέση. Η ολοκληρωμένη διαχείριση του νερού με την εφαρμογή σύγχρονων μέσων καλύπτει τις αρδευτικές ανάγκες, αυξάνει την αποδοτικότητα των καλλιεργειών και προστατεύει τη φύση...

...Η μη αειφορική διαχείριση των αγροοικοσυστημάτων στο παρελθόν έχει αναγνωρισθεί ως ο κύριος παράγοντας υποβάθμισης της ποιότητας των εδαφικών και υδατικών πόρων της λεκάνης απορροής. Εσφαλμένοι τρόποι οργάνωσης, λίπανσης, καταπολέμησης παρασίτων, μεταχείρισης μετασυλλεκτικών υπολειμμάτων κ.λπ. επηρεάζουν, όχι μόνο την ποιότητα των εδαφών, αλλά και των υδάτων. Στις μέρες μας, η γεωργία θεωρείται ως η πανταχού παρούσα μη σημειακή πηγή ρύπανσης των υγροτόπων και ταυτόχρονα των υδατικών πόρων της λεκάνης απορροής.

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκαλούνται στις λεκάνες απορροής και στους υγροτόπους που αυτές φιλοξενούν από τη μη αειφορική διαχείριση των αγροοικοσυστημάτων δεν είναι πια φροντίδα μόνο των ερευνητών, αλλά και εκείνων που λαμβάνουν τις αποφάσεις για γενικότερα μέτρα αγροτικής και περιβαλλοντικής πολιτικής. Η ανάγκη να έχουν οι δυο αυτές πολιτικές συμβατούς σκοπούς και να αποτελούν ενιαίο σύνολο, μπορεί μερικώς να τεκμηριωθεί από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αγροτικών και υγροτοπικών συστημάτων, δηλαδή από τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις της μιας κατηγορίας στην άλλη...

Λιμνοθάλασσα Πρόκοπος, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων

Υπάρχει τελευταία ελπίδα για την Κορώνεια;

ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 57 (Ιούλιος - Αύγουστος 2004)

«Την πρώτη φορά που τα είδα, δεν πίστευα τα μάτια μου» περιγράφει ο ογδοντάχρονος ψαράς από τον Άγιο Βασίλειο, παραλίμνιο χωριό της Κορώνειας. «Νόμιζα ότι είχα εφιάλτη. Χιλιάδες νεκρά πουλιά, άλλα να ψυχорραγούν! Έκλαψα από απελπισία, νοιώθοντας το φοβερό θανατικό που έπεσε στα αθώα πλάσματα να σκοτώνει και την τελευταία ελπίδα για τη λίμνη μας!». ...Οι στρατιωτικοί γνωρίζουν ότι το ηθικό του ηρωικά αντιστεκόμενου πολιορκημένου εχθρού συντρίβεται πλήρως και η πόλη παραδίδεται, αν του δώσεις την ψεύτικη ελπίδα ότι έρχεται βοήθεια. ...Αισθανόμαστε θλίψη για την κατάντια ενός αλλοτινού οικολογικού παραδείσου, της άλλοτε παραγωγικότερης σε ψάρια ελληνικής λίμνης. Δεν απαισιοδοξούμε όμως, γιατί ελπίζουμε ότι η Νομαρχία και τα αρμόδια Υπουργεία έχουν, επιτέλους, κατανοήσει ότι η υπόθεση της Κορώνειας δεν παίρνει άλλη αναβολή. Η οδός για τη σωτηρία της βρίσκεται στη λήψη μέτρων που καταπολεμούν τα βαθύτερα, τα πρωταρχικά αίτια, της υποβάθμισής της. Ευχόμαστε στα όποια σχέδια σωτηρίας της λίμνης να δίνεται προτεραιότητα σε μέτρα που είναι ώριμα και να αποφεύγονται μη τεκμηριωμένα έργα και παρεμβάσεις που θέτουν σε κίνδυνο τη γειτονική λίμνη Βόλβη. Πολλά από τα μέτρα αυτά πρέπει να παρθούν αμέσως, αντί να περιμένουμε την έγκριση των πιστώσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

02.02.2002 Παγκόσμια Ημέρα Υγροτόπων Η πολιτιστική αξία των υγροτόπων

ΑΜΦΙΒΙΟΝ, Τεύχος 42 (Ιανουάριος - Φεβρουάριος 2002)

Οι υγρότοποι προσφέρουν στον άνθρωπο αγαθά (υλικά και άυλα) και υπηρεσίες. Στις αξίες τους συγκαταλέγεται και η πολιτιστική, δηλαδή η σύνδεση του υγροτόπου με τη μυθολογία, την ιστορία-αρχαιολογία, τη λαογραφία, τη γλώσσα, την αρχιτεκτονική, τις καλές τέχνες και την παραδοσιακή τεχνολογία

Από τα αρχαία χρόνια διατηρούνται μύθοι σχετικοί με τους άθλους του Ηρακλή (Στυμφαλίδες Όρνιθες, Κόπρος Αυγεία), τη θεοποίηση ποταμών (π.χ. Αχελώου), το άνοιγμα του στενού των Τεμπών, την είσοδο στον Άδη (Αχέροντας, Αχερουσία Λίμνη). Στους νεότερους χρόνους, πλανώνται δοξασίες σχετικές με νεράιδες, με το υποχθόνιο βουητό στην Κάρλα, τις βραχώδεις εξάρσεις της Νυμφόπετρας δίπλα στην Κορώνεια, τον τρόπο ταΐσματος των νεοσσών πελεκάνων από τις μητέρες τους, τον πρωτομάστορα του γεφυριού της Άρτας. Στον χώρο της ιστορίας και αρχαιολογίας υπάρχουν αναφορές για τον προϊστορικό οικισμό στο Δισπηλιό της Λίμνης Καστοριάς, για τα τεχνικά έργα που αποπειράθηκε ο Ξέρξης, τις μάχες του Μαραθώνα και των Θερμοπυλών, τον τρόπο διάβασης ποταμών από βυζαντινούς στρατηγούς, τον πύργο στην Κορώνεια, την πολιορκία του Μεσολογγίου, τον ρόλο της τέως Λίμνης Γιαννιτσών στον Μακεδονικό Αγώνα κ.λπ. Οι υγρότοποι υπήρξαν πηγή έμπνευσης και στον χώρο των Καλών Τεχνών. Στην αρχιτεκτονική (αχυροκαλύβες, σπίτια, κρήνες), στη λογοτεχνία (π.χ. «Καημοί της Λιμνοθάλασσας» του Κωστή Παλαμά, «Τα Μυστικά του Βάλτου» της Πηνελόπης Δέλτα,) στη ζωγραφική και γλυπτική (π.χ. βραχογραφίες στη Μεγάλη Πρέσπα), στη φωτογραφία, στον κινηματογράφο («Το Ποτάμι» του Νίκου Κούνδουρου, «Πόθοι στους Βάλτους» του Ορέστη Λάσκου, πλάνα υγροτόπων στον «Θιάσο» του Θόδωρου Αγγελόπουλου) και στην παραδοσιακή τεχνολογία (υδραυλικοί κριοί, υδρόμυλοι, υδραγωγεία, γέφυρες, εκτροφή κυπρίνων σε ορυζώνες, αλιευτικά σκάφη και εργαλεία, μέθοδοι αλιείας, τεχνικές συντήρησης αλιευμάτων, τρόποι χρήσης προϊόντων των υγροτόπων, μεταφορά προϊόντων μεταξύ παραλιμνίων χωριών, τριαινάκι Μυγδονίας).

Τα ανωτέρω παραδείγματα απεικονίζουν το ευρύ πεδίο περαιτέρω διεπιστημονικής έρευνας που τίθεται ως πρόκληση σε αυτούς που νοιάζονται για το μέλλον των υγροτόπων μας. Η προτροπή του Γραφείου Ραμσάρ να συνεισφέρουμε στον πολιτισμό σώζοντας τους υγροτόπους, ως μήνυμα για την Παγκόσμια Ημέρα Υγροτόπων, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για χώρες όπως η Ελλάδα.

Ξαναδιαβάζοντας τον Στάινμπεκ

Όντας φοιτητής γεωπονίας, μισόν αιώνα πριν, γνώρισα το έργο του Τζον Στάινμπεκ. Το πρώτο βιβλίο που είχα διαβάσει ήταν «Τα Σταφύλια της Οργής» που πολλοί θεωρούν ως το Μεγάλο Αμερικανικό Μυθιστόρημα. Μεγάλο για την τέχνη του, για την ανθρωπιά του. Συγκλονιστική περιγραφή της δυστυχίας που προκάλεσε η μη αειφορική χρήση των εδαφών των ημίξηρων περιοχών των Ηνωμένων Πολιτειών...

...Ξαναδιαβάζοντας σήμερα τον Στάινμπεκ, μετά από πενήντα χρόνια ενασχόλησης με τις βιολογικές επιστήμες, όχι μόνον απολαμβάνω το λογοτεχνικό μεγαλείο του, αλλά και κατανώ καλύτερα τη φιλοσοφία του για την επιστήμη, τις σκέψεις του για τη ζωή στον Πλανήτη. Σκέψεις αξιοπρόσεκτες, έντεχνα διατυπωμένες και πάντα επίκαιρες. Μεταφράζω ορισμένα αποσπάσματα για χάρη των αναγνωστών του «Αμφιβίου», έχοντας επίγνωση ότι κατ' ανάγκην προδίδω τη γοητεία του πρωτοτύπου:

...το ένα είδος μπλέκει με το άλλο, οι ομάδες γίνονται οικολογικές ομάδες, έως ότου αυτό που γνωρίζουμε ως ζωή συναντά και εισέρχεται σε αυτό που νομίζουμε ως μη-ζωή. Όστρακο και βράχος, βράχος και χώμα, χώμα και δένδρο, δένδρο και βροχή και αέρας. Και οι μονάδες αυτές σχηματίζουν μαζί ένα αδιαίρετο σύνολο. Τότε μπορεί κανείς να πάει πίσω στο μικροσκόπιο, στη λιμνούλα και στο ενυδρείο. Τότε όμως τα μικρά ζωάκια έχουν μεταβληθεί, γιατί δεν είναι διαχωρισμένα και μόνα τους. Και είναι παράξενο ότι το θρησκευτικό αίσθημα και ο μυστικισμός που αποτελεί ένα από τα πιο πολύτιμα, χρησιμοποιούμενα και επιθυμητά γνωρίσματα του ανθρωπίνου είδους

είναι στην ουσία η προσπάθεια να πούμε ότι ο άνθρωπος σχετίζεται με το όλον, με την όλη πραγματικότητα, τη γνώση εκείνη που είναι αδύνατο να γίνει γνωστή. Η βαθιά επίγνωση αυτού του πράγματος διαμόρφωσε προσωπικότητες όπως ο Ιησούς, ο Άγιος Αυγουστίνος, ο Άγιος Φραγκίσκος, ο Ρότζερ Μπέηκον, ο Κάρολος Δαρβίνος και ο Αϊνστάιν. Καθένας από αυτούς στην εποχή του και με τη δική του φωνή ανακάλυψε και επαναβεβαίωσε με έκπληξη ότι όλα τα πράγματα είναι ένα πράγμα και ότι ένα πράγμα είναι όλα τα πράγματα ...όλα δεμένα μαζί με τη λαστιχένια ταινία του χρόνου. Ας στρέφουμε το βλέμμα μας από τη λιμνούλα στα αστέρια και ξανά πίσω στη λιμνούλα.

....Δεν είναι λίγοι οι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι που, ενώ σε νέα ηλικία γοήτευαν τους φοιτητές οδηγώντας τους στην παρατήρηση νέων πραγμάτων και στη συνολική θεώρηση του κόσμου, αργότερα στένευαν το ενδιαφέρον τους και επαναλάμβαναν τις ίδιες διαλέξεις χρονιά με χρονιά, προκαλώντας πλήξη. Ο άνθρωπος που κατορθώνει να διατηρεί τη νεανική ικανότητα του νου, βλέπει έναν θαλάσσιο κόλπο ως χώρο με κύτταρα και ηλεκτρόνια και ως μέρος του σύμπαντος, αγωνιζόμενος να διαφύγει από τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή προς τον μη αντιληπτό χρόνο.

Τότε η οικολογία αποκτά το συνώνυμο της: Το ΟΛΟΝ.

Π. Α. Γεράκης

ΑΜΦΙΒΙΟΝ, αναδημοσίευση από το Τεύχος 58

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 87

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Κωδικός εντύπου: 2661

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακιώρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης,

Μαρία Κατσακιώρη, Κατερίνα Μπόλη, Σπύρος Ντάφης,

Δημήτρης Παπαδήμος, Μιλτιάδης Σεφερλής, Βασιλική Τσιαούση

Φωτογραφία εξωφύλλου: Εκβολές ποταμού Νέστου,

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ / Έγχρωμον

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS

Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο Θέρμης
Αριθμός Άδειας

Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.

